

Elevpaneler för longitudinella studier 2007

UF0501

I denna beskrivning redovisas först allmänna uppgifter om undersökningen samt dess syfte och historik. Därefter redovisas undersökningens innehåll och tillförlitlighet samt hur den genomförs och hur man kan ta del av resultaten. Genom att klicka på en rubrik i innehållsförteckningen kommer man direkt till aktuellt avsnitt.

Innehållsförteckning

A	Allmänna uppgifter	2
A.1	Ämnesområde	2
A.2	Statistikområde	2
A.3	SOS-klassificering	2
A.4	Statistikansvarig	2
A.5	Statistikproducent	2
A.6	Uppgiftsskyldighet	3
A.7	Sekretess och regler för behandling av personuppgifter	3
A.8	Gallringsföreskrifter	3
A.9	EU-reglering	3
A.10	Syfte och historik	3
A.11	Statistikanvändning	4
A.12	Uppläggning och genomförande	4
A.13	Internationell rapportering	5
A.14	Planerade förändringar i kommande undersökningar	5
B	Kvalitetsdeklaration	5
B.0	Inledning	5
B.1	Innehåll	5
1.1	Statistiska målstorheter	5
1.1.1	Objekt och population	5
1.1.2	Variabler	6
1.1.3	Statistiska mått	6
1.1.4	Redovisningsgrupper	6
1.1.5	Referenstider	6
1.2	Fullständighet	7
B.2	Tillförlitlighet	7
2.1	Tillförlitlighet totalt	7
2.2	Osäkerhetskällor	7
2.2.1	Urval	7
2.2.2	Ramtäckning	7
2.2.3	Mätning	8
2.2.4	Svarsbortfall	8
2.2.5	Bearbetning	8
2.2.6	Modellantaganden	9
2.3	Redovisning av osäkerhetsmått	9

<i>B.3</i>	<i>Aktualitet</i>	9
3.1	Frekvens	9
3.2	Framställningstid	9
3.3	Punktlighet	9
<i>B.4</i>	<i>Jämförbarhet och sam användbarhet</i>	9
4.1	Jämförbarhet över tiden	9
4.2	Jämförbarhet mellan grupper	10
4.3	Sam användbarhet med annan statistik	10
<i>B.5</i>	<i>Tillgänglighet och förståelighet</i>	10
5.1	Spridningsformer	10
5.2	Presentation	10
5.3	Dokumentation	10
5.4	Tillgång till primärmaterial	10
5.5	Upplysningstjänster	10

A Allmänna uppgifter

A.1 Ämnesområde

Ämnesområde: Utbildning och forskning

A.2 Statistikområde

Statistikområde: Befolkningens utbildning

A.3 SOS-klassificering

Tillhör (SOS) Ja

För undersökningar som ingår i Sveriges officiella statistik gäller särskilda regler när det gäller kvalitet och tillgänglighet, se Förordningen om den officiella statistiken (2001:100).

A.4 Statistikansvarig

Myndighet/organisation: Statistiska centralbyrån
Postadress: 701 89 Örebro
Besöksadress: Klostersgatan 23
Kontaktperson: Anna Andersson
Telefon: 019-17 62 52
E-post: fornamn.efternamn@scb.se

A.5 Statistikproducent

Myndighet/organisation: Statistiska centralbyrån
Postadress: 701 89 Örebro
Besöksadress: Klostersgatan 23
Kontaktperson: Anna Andersson
Telefon: 019-17 62 52
E-post: fornamn.efternamn@scb.se

A.6 Uppgiftsskyldighet

För denna undersökning gäller uppgiftsskyldighet för berörda skolor enligt lagen (2001:99) om den officiella statistiken. Statistiken regleras även av förordningen (2001:100) om den officiella statistiken. Uppgiftslämnandet är dock frivilligt för den enskilda individen. När eleverna i urvalet gick i årskurs 3 våren 2002 informerades alla berörda målsmän om undersökningen. De elever som då eller senare själva eller genom målsman har meddelat SCB att de inte vill delta har undantagits från undersökningen.

A.7 Sekretess och regler för behandling av personuppgifter

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Vid automatiserad behandling av personuppgifter gäller reglerna i personuppgiftslagen (1998:204). På statistikområdet finns dessutom särskilda regler för personuppgiftsbehandling i lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken.

Sekretess gäller för personuppgifterna i registret för elevpaneler för longitudinella studier. Uppgifter som behövs för forsknings- eller statistikändamål får dock efter särskild prövning lämnas ut, om det står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon denne närstående lider skada eller men.

Registret för *Elevpaneler för longitudinella studier* är ett personregister och enligt personuppgiftslagen ska registerutdrag lämnas på begäran.

A.8 Gallringsföreskrifter

Enligt lagen om den officiella statistiken (SFS 2001: 99) ska personuppgifter gallras hos de statistikansvariga myndigheterna när uppgifterna inte längre behövs för sitt ändamål. Ändamålet med statistiken över elevpanelerna är longitudinellt och dess syfte kan ännu inte anses vara uppfyllt. Personuppgifterna bevaras hos SCB tills arkiveringsbeslut har upprättats.

A.9 EU-reglering

Undersökningen är inte berörd av någon EU-reglering.

A.10 Syfte och historik

Syftet med statistiken är att beskriva elevströmmar inom skolväsendet. Statistiken ska vara underlag för utvärdering av skolans verksamhet och skolreformer.

Alltsedan år 1980 har SCB samlat in och redovisat uppgifter som beskriver elevers vägar genom utbildningssystemet för olika kohorter. Dessförinnan genomförde Göteborgs universitet under ledning av Kjell Härnqvist liknande undersökningar i den så kallade individualstatistiken som bestod av två urval (födda 1948 respektive 1953) av ca 10 000 elever i årskurs 6 som följdes genom utbildningssystemet och ut i livet.

Arbetet med elevpanelerna i nuvarande form påbörjades i samarbete med pedagogiska institutionen vid Lärarhögskolan i Stockholm. Från och med starten av elevpanel nr 3 flyttades samarbetet åter till pedagogiska institutionen vid Göteborgs universitet. Urvalen till elevpanelerna är gemensamma med urvalen för den pedagogiska forskningen inom projektet "Utvärdering genom uppföljning" (UGU) vid Göteborgs universitets institution för pedagogik och didaktik.

Till och med år 2007 omfattar elevpanelerna 6 kohorter enligt följande:

Panel nr	Urval, år	Urvalsstorlek	Födelseår för flertalet i urvalet
1	1980	10 000	1967
2	1982	9 000	1972
3	1987	4 500	1977
4	1992	8 500	1982
5	1997	9 700	1987
6	2002	10 200	1992

A.11 Statistikanvändning

De viktigaste användarna av statistiken är främst myndigheter med ansvarsområden inom utbildning, Utbildningsdepartementet, forskare inom utbildnings- och arbetsmarknadsområdet, massmedia och allmänheten. Användningen inom den pedagogiska forskningen sker främst inom projektet "Utvärdering genom uppföljning" (UGU).

A.12 Uppläggnings och genomförande

När urvalet till panel 6 togs fram grupperades först Sveriges kommuner utifrån folkmängd och ett urval av kommuner drogs. I dessa kommuner togs sedan ett slumpmässigt urval av rektorsområden fram, vilka totalundersöktes avseende sina ca 10 200 elever i årskurs 3.

Efter detta har SCB genomfört årliga enkäter till de berörda skolorna för att kartlägga de utvalda elevernas skolsituation, eventuell förekomst av pedagogiskt stöd, ämnesval m.m. För elever som bytt skola ställs motsvarande frågor till den nya skolan. Skolenkäterna fortgår under hela grundskoletiden. Enkätfrågorna för 2007 ställdes då majoriteten av eleverna gick i årskurs 8.

Under hösten 2007 genomfördes även en kompletterande insamling av ämnesbetyg från vårterminen i årskurs 8 för eleverna i panel 6. Dessa uppgifter ingår ej i den publicerade statistiken, men finns i registret och är därmed tillgängliga för forskning och analys.

A.13 Internationell rapportering

Ingen internationell rapportering görs.

A.14 Planerade förändringar i kommande undersökningar

Inga förändringar är planerade för kommande undersökningar.

B Kvalitetsdeklaration

B.0 Inledning

SCB deklarerar kvaliteten i sina undersökningar enligt ett kvalitetsbegrepp som består av fem huvudkomponenter:

- (1) **Innehåll**, som framförallt gäller statistikens målstorheter
- (2) **Tillförlitlighet**, som avser osäkerhetskällor och hur dessa påverkar statistiken.
- (3) **Aktualitet**, som omfattar tidsaspekter som spelar roll för hur väl statistiken beskriver nuläget
- (4) **Jämförbarhet och sam användbarhet**, som avser möjligheter till jämförelser, över tiden och mellan grupper, samt till att använda statistiken tillsammans med annan statistik.
- (5) **Tillgänglighet och förståelighet**, som avser statistikens fysiska tillgänglighet och dess förståelighet.

För mer information om kvalitetsbegreppet för officiell statistik och en mer detaljerad redovisning av innebörden i de fem huvudkomponenterna, se rapporten *Kvalitetsbegrepp och riktlinjer för kvalitetsdeklaration av officiell statistik (MIS2001:1)* i serien *Meddelande i samordningsfrågor för Sveriges officiella statistik*. Publikationen finns på SCB:s webbplats.

B.1 Innehåll

1.1 Statistiska målstorheter

De viktigaste målstorheterna är:

- Åldersblandad undervisningsgrupp
- Modersmålsundervisning
- Svenska som andraspråk
- Pedagogiskt stöd
- Åtgärdsprogram

1.1.1 Objekt och population

Statistikens objekt samt målpopulation är individer som gick i årskurs 3 våren 2002. Urvalsramen var här elever i SCB:s elevregister. Urvalet togs dock fram i flera steg, där ett urval först gjordes från Sveriges kommuner. Från de utvalda kommunerna togs sedan ett slumpmässigt urval av rektorsområden fram, vilka ombads skicka in klasslistor över samtliga elever i årskurs 3. Utifrån klasslis-

torna totalundersöktes sedan rektorsområdena avseende de rapporterade eleverna i årskurs 3. I 2007 års undersökning gick majoriteten av dessa elever i årskurs 8.

1.1.2 Variabler

De viktigaste variabler som ligger till grund för 2007 års statistik är följande.

Åldersblandad undervisningsgrupp. Avser om eleven under vårterminen 2007 gått i en åldersblandad undervisningsgrupp.

Modersmålsundervisning. Avser om eleven under vårterminen 2007 haft modersmålsundervisning

Svenska som andraspråk. Avser om eleven under vårterminen 2007 haft undervisning i svenska som andraspråk.

Åtgärdsprogram. Avser om eleven under vårterminen 2007 haft ett åtgärdsprogram enligt grundskoleförordningen, kapitel 5.

Anpassad studiegång. Avser om eleven under vårterminen 2007 haft särskilt stöd i form av anpassad studiegång enligt Skollagen, 3 kap. 12§.

Särskild undervisningsgrupp. Avser om eleven under vårterminen 2007 haft särskilt stöd i form av särskild undervisningsgrupp enligt grundskoleförordningen, kapitel 5.

Specialundervisning på annat sätt. Avser om eleven under vårterminen 2007 haft särskilt stöd i form av specialundervisning på annat sätt enligt grundskoleförordningen, kapitel 5.

Stödundervisning. Avser om eleven under vårterminen 2007 haft särskilt stöd i form av anpassad studiegång, särskild undervisningsgrupp eller specialundervisning på annat sätt.

Född i Sverige/utomlands. Uppgiften hämtas från Registret över totalbefolkningen.

1.1.3 Statistiska mått

Antal personer i populationen eller inom en viss redovisningsgrupp och andelen personer med en viss egenskap i procent av populationen/den aktuella redovisningsgruppen. Statistiken redovisas med 95-procentiga konfidensintervall.

1.1.4 Redovisningsgrupper

Ett antal korstabeller baserade på kombinationer av ovan redovisade variabler (se avsnitt 1.1.2 Variabler) presenteras i de *Statistikdatabasen* på SCB:s webbplats. Den viktigaste indelningsgrunden är kön.

1.1.5 Referentstider

Uppgifterna i skolenkäten samlades in under vårterminen 2007 och avser för majoriteten av eleverna vårterminen i årskurs 8.

1.2. Fullständighet

Elevpanelerna omfattar elever som 2002 fanns i årskurs 3 i grundskolan. Elever som invandrat efter årskurs 3 finns således inte representerade. Inte heller omfattas elever i särskolan av statistiken, vilket i synnerhet är viktigt att beakta då det gäller användningen av uppgifter om pedagogiskt stöd.

B.2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Ett statistikvärdes tillförlitlighet/osäkerhet beror på den totala avvikelsen (totala felet) mellan skattningen och målstorheten. Denna totala avvikelse skulle kunna beskrivas enligt följande:

Totala felet = Urvalsfel + Täckningsfel + Bortfallsfel + Mätfel + Bearbetningsfel

Under respektive avsnitt nedan ges bedömningar om de olika felens effekt på skattningarna.

Den totala tillförlitligheten för redovisad statistik betraktas som god.

2.2 Osäkerhetskällor

2.2.1 *Urval*

Urvalet till 2007 års undersökningsomgång i panel 6 gjordes inför starten av panelen 2002 och bestod av ett stratifierat 2-stegs klusterurval. I det första steget grupperades Sveriges kommuner utifrån folkmängd i olika strata, från vilka ett urval av 35 kommuner drogs. I dessa kommuner togs sedan ett slumpmässigt urval av totalt 227 st. rektorsområden fram. De utvalda rektorsområden ombads skicka in klasslistor över samtliga elever i årskurs 3 och i maj hämtas övriga uppgifter in via en särskild blankett, vilka totalundersöktes avseende sina 10 200 elever i årskurs 3. Elever som invandrat efter årskurs 3 är inte representerade i urvalet.

I en urvalsundersökning är skattningarna alltid påverkade av fel eftersom endast en delmängd (ett urval) av populationen studeras. Detta fel kallas urvalsfel. Denna slumpmässiga osäkerhet kvantifieras i form av konfidensintervall. Med ett 95-procentigt konfidensintervall menas att det *sökta värdet* med 95 procents sannolikhet ligger inom intervallets gränser, om andra fel än urvalsfelet är försumbara och urvalet är tillräckligt stort. När redovisade konfidensintervall förekommer innefattar dessa därmed endast storleken på urvalsfelet.

2.2.2 *Ramtäckning*

Det slutliga elevurvalet bestämdes utifrån SCB:s elevregister för de utvalda skolorna i samband med den första uppgiftsinsamlingen som gjordes 2002. Därigenom eliminerades risken för täckningsfel orsakade av brister i ramens aktualitet. I de fall uppgift under insamlingens gång lämnats om att en individ t.ex. gått över till särskola eller avlidit har det hanterats som övertäckning. Fram till och med år 2007 hade 110 st. individer utgått från insamlingarna på grund av sådana skäl.

2.2.3 Mätning

Uppgifter om elevens studiesituation samlas årligen in via enkät till berörda skolor under vårterminen eller i samband med vårterminens slut. Detta sker för samtliga elever i urvalet under den tid de befinner sig i grundskolan. Insamlingen görs i första hand genom webbenkät till respektive skola. Då eleven bytt skola insamlas uppgifter från den nya skolan normalt genom telefonintervju. I de fall ofullständiga uppgifter har lämnat kontaktas uppgiftslämnaren igen.

Uppgifter om studiesituationen för elevpanel 6 inhämtas från den skola där eleverna gått under vårterminen i årskurserna 3-9. Det kan inte uteslutas att skolorna haft ofullständig information eller att viss information utelämnats eftersom enkäten är uppbyggt så att endast alternativ som är aktuella ska kryssas i, dvs. man ska *inte* kryssa i att ett alternativ *inte* är aktuellt. Denna risk finns i första hand för elever som bytt skola under pågående läsår.

2.2.4 Svartsbortfall

Svartsbortfall, vanligen förkortat till bortfall, uppstår när värdet på en eller flera variabler i en undersökning inte kan hämtas in. Saknas alla värden för ett undersökningsobjekt (t.ex. person, företag, kommun osv.) är det frågan om *objektsbortfall*; saknas enbart vissa värden, handlar det om *partiellt bortfall*.

Det totala *objektsbortfallet* för undersökningen är ca 1 %. De vanligaste bortfallsorsakerna är att eleven vistas utomlands, att elevens vårdnadshavare anmält att eleven inte skall ingå i undersökningen eller att uppgifter saknas från den aktuella skolan.

Partiellt bortfall uppstår då svar på enstaka frågor saknas. För denna undersökning går det inte att utesluta att det finns ett partiellt bortfall men pga. enkätens uppbyggnad går det inte att kvantifiera det (se avsnitt 2.2.3 *Mätning*). För vissa longitudinella analyser förekommer också partiellt bortfall om uppgifter saknas för delar av den period som analyseras. Detta kan t.ex. gälla om eleven vistas utomlands under en del av sin grundskoletid.

2.2.5 Bearbetning

Bearbetningsfel är fel som kan uppkomma när man bearbetar det insamlade materialet, manuellt eller maskinellt.

För vissa typer av fel som uppkommer vid databeredning (dataregistrering, kodning och granskning/rättning) kan man efter studier som bygger på upprepning av dessa moment ibland dra slutsatser om både risker och konsekvenser. För denna undersökning har dock inga sådana studier genomförts men SCB kontrollerar så långt det är möjligt att uppgifterna är fullständiga och korrekta.

Andra bearbetningsfel beror på den ”mänskliga faktorn”, t.ex. beräkningsfel, programmeringsfel och systemfel. Risken för att de ska inträffa och den konsekvens detta får för statistiken är mycket svår att beräkna. SCB arbetar kontinuerligt för att minimera riskerna för negativ inverkan på statistikens tillförlitlighet

på grund av fel som beror på den ”mänskliga faktorn”, både förebyggande och genom snabba åtgärder när sådana fel upptäcks.

Den samlade bedömningen för denna undersökning är att många kontroller har gjorts för att säkerställa kvaliteten i statistiken. Eftersom undersökningen har genomförts på likartat sätt under en lång tidsperiod har erfarenheter från tidigare insamlingsomgångar kunnat tas tillvara för att säkerställa kvaliteten.

2.2.6 *Modellantaganden*

Undersökningen är upplagd enligt en modell för utvärdering som bygger på ”stegvisa årskullar”. Det innebär i korthet att urvalet består av elever i årskurs 3 ett visst år och att skolsituationen tidigare år avgör om eleven skall ingå i undersökningen även kommande år.

Slutresultaten baseras i huvudsak på uppgifter för de elever som ingått i undersökningen under hela grundskoletiden, från årskurs 3 till och med årskurs 9.

2.3 Redovisning av osäkerhetsmått

I *Statistiskdatabasen* på SCB:s webbplats, www.scb.se/uf0501, redovisas 95-procentiga konfidensintervall för skattningarna.

B.3 Aktualitet

3.1 Frekvens

Uppgifter om elevers skolsituation samlas in årligen från respektive skola under den tid eleven befinner sig i årskurserna 3-9 i grundskolan. En ny panel startas 2008, dvs. samma år som panel 6 gick i årskurs 9 och under 2008 samlas därmed uppgifter för de båda panelerna in parallellt. Statistiken publiceras en gång per år.

3.2 Framställningstid

Resultaten av en ny uppgiftsinsamling presenteras i december referensåret dvs. ca 6 månader efter läsårets slut.

3.3 Punktlighet

Resultatet från enkäten publiceras i enlighet med den officiella publiceringsplanen, www.scb.se/publiceringskalender.

B.4 Jämförbarhet och sam användbarhet

4.1 Jämförbarhet över tiden

Att uppnå jämförbarhet över tiden (mellan paneler) är ett uttalat syfte med undersökningen. Samma mätinstrument används i möjligaste mån vid de olika mätpunkterna, men ändringar i läroplaner m.m. kan behöva tas hänsyn till i samband med jämförelser över tid.

4.2 Jämförbarhet mellan grupper

Jämförelser kan göras mellan de redovisningsgrupper som presenteras i statistiken, bl.a. mellan flickor och pojkar samt inrikes och utrikes födda. Observera dock att undersökningens upplägg innebär att elever som invandrat efter skolår 3 inte ingår.

4.3 Samanvändbarhet med annan statistik

Elevpanelerna kan i vissa delar jämföras med den löpande utbildningsstatistiken. Många av de klassificeringar som används i redovisningen baseras på registerbearbetningar, vilket innebär att de är direkt jämförbara med motsvarande uppgifter i totalräknade register. Tillämpningen av vissa definitioner som baseras på uppgifter i enkäter kan dock skilja sig mot motsvarande uppgifter i administrativa register. Jämförelser mellan elevpanelerna och totalräknade register (med begränsning till personer som bott i Sverige sedan årskurs 3 eller tidigare) visar god samstämmighet mellan registertotaler och totalskattningar av motsvarande uppgifter med hjälp av elevpanelurvalet.

B.5 Tillgänglighet och förståelighet

5.1 Spridningsformer

Resultaten publiceras på SCB:s webbplats, www.scb.se/uf0501. Sedan 2004 publicerar inte SCB några tryckta publikationer för denna statistik.

5.2 Presentation

Statistiken redovisas i form av text, tabeller och diagram på SCB:s webbplats, www.scb.se/uf0501. Tabeller redovisas både som fasta tabeller och med möjligheter till flexibla uttag från *Statistikdatabasen*.

5.3 Dokumentation

Framställningen av statistikregistret och statistiken beskrivs i *Dokumentation av statistiken (SCBDOK)*. Statistikens kvalitet beskrivs i innevarande dokument, *Beskrivning av statistiken (BaS)*. Detaljerad information om mikrodata finns beskrivet i *Dokumentation av mikrodata (MetaPlus)*. Samtliga dokumentationer finns på SCB:s webbplats, www.scb.se/uf0501.

5.4 Tillgång till primärmaterial

För att tillgodose behovet av att följa eleverna till 25 års ålder lagras primärdata från skolenkäterna vid SCB. Specialbearbetningar kan utföras på uppdragsbasis. Forskare, utredare m.fl. kan få tillgång till avidentifierat material efter särskild prövning.

5.5 Upplysningstjänster

Anna Andersson, enheten för statistik om utbildning och arbete, SCB.
Telefon: 019-17 62 52
Fax: 019-17 70 83
e-post: fornamn.efternamn@scb.se